

УДК 340.12:061.6

В. Пилипчук, директор НДЦПІ НАПрН України, член-кореспондент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України

Системні проблеми розвитку правової науки в інформаційній сфері

Вкрай важливою і знаковою для сучасної України подією є проголошення Указом Президента України від 30.09.2010 № 926/2010 2011 року — Роком освіти та інформаційного суспільства. Це рішення, за нашими оцінками, об'єктивно продиктоване кардинальними змінами, що відбуваються в інформаційній сфері на глобальному рівні, котрі ставлять нові завдання перед наукою взагалі і правовою наукою зокрема.

Як відомо, наприкінці ХХ — на початку ХХІ ст. не лише у світі, а й в Україні відбулася інформаційна революція, однією з ключових особливостей якої є стрімкий розвиток інформаційно-комп'ютерних і телекомунікаційних систем та зростання значущості інформації в суспільних відносинах. Ці процеси визначають і умови становлення інформаційного суспільства, сутність якого була визначена 1993 р. Комісією Європейського Союзу: «Інформаційне суспільство — це суспільство, в якому діяльність людей здійснюється на основі використання послуг, що надаються за допомогою інформаційних технологій і технологій зв'язку»¹.

Історичний аналіз свідчить, що інформаційна сфера існувала від часу виникнення людства та суспільних відносин. Водночас питання розбудови складових інформаційного суспільства та регулювання новітніх інформаційних відносин² лише на початку 60-х років минулого століття почали опрацьовуватись в Японії. За радянських часів ще

¹ Європа і всесвітнє інформаційне суспільство. Рекомендації Європейської Ради : звіт групи М. Бангемана від 05.12.93 р. Комісії Європейського Союзу // Системна інформатизація правоохоронної діяльності: європейські нормативно-правові акти упорядкування інформаційних відносин у зв'язку з автоматизованою обробкою даних : посібник / [В. Брижко, В. Цимбалюк, М. Швець]. – Кн. 2. – К. : ТОВ «ПанТот», 2006. – С. 444–448. – ISBN 966-96731-1-9. – Також див.: [//www.europa.eu.int/comm](http://www.europa.eu.int/comm).

² Пилипчук В. Г. Проблема врегулювання нових суспільних відносин в умовах глобальних трансформацій інформаційної сфери : тези виступу // Інформаційне суспільство в Україні: глобальні виклики та національні можливості : матеріали круглого столу. – К. : НІСД, 2011. – С. 41–42.

1975 року відомими українськими вченими В. М. Глушковым і М. М. Амосовим уперше в світі було піднято низку фундаментальних проблем у цій сфері, а надалі до їх практичної розробки долучились переважно вчені провідних країн Західної Європи і США.

Як наслідок лише в 90-х роках ХХ ст. в умовах входження України у світовий економічний простір на загальнодержавному рівні було задекларовано потребу розвитку інформаційного суспільства та розпочато відповідні наукові дослідження переважно з проблем інформатики та інформатизації.

Поряд з цим в Україні протягом останніх 10–15 років розпочалося активне формування інформаційного законодавства, а дослідження в галузі правової інформатики заклали підґрунтя для становлення й розвитку національного інформаційного права.

За цих умов, на наш погляд, актуальними постають проблеми подальшого розвитку правової науки в умовах розбудови інформаційного суспільства та інтеграції України у світовий інформаційний простір, як це було визначено 2010 року Законом України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики».

Розглянемо найбільш ключові, системні проблеми у цій сфері.

1. За сучасних умов нагальною є потреба кардинального перегляду ролі такого фундаментального поняття, як «інформація».

Історично склалося, що суспільна думка протягом ХХ ст. переважно орієнтувалась на поняття «матерія». Водночас серед учених — представників філософських, фізико-математичних, технічних та біологічних наук часто застосовувалося інше поняття — «енергія». І лише окремі мислителі та вчені — представники ноосферної концепції еволюції біосфери і космізму, зокрема, К. Цюлковський, В. Вернадський, О. Чижевський, М. Тимофєєв-Ресовський, М. Моїсєєв, А. Урсул, А. Ракітов, Р. Абдеєв, розробники теорії соціоінформаційного простору — П. Сорокін, П. Бурдке, А. Гідденс, І. Валлерштейн та ін. поряд із зазначеними термінами значну роль відводили іншому фундаментальному поняттю — «інформація».

Природа інформації активно досліджувалась починаючи з другої половини ХХ ст., і вченими різних країн було запропоновано десятки варіантів визначення цього поняття. Водночас системною проблемою й нині залишається відсутність єдиного розуміння сутності інформації як ключової складової інформаційного суспільства та світового інформаційного простору.

За нашими оцінками, заслуговують на підтримку висновки німецького вченого В. Гітта про те, що «в будь-якій галузі науки і техніки дві величини здавна вважаються основоположними та універсальними: енергія і матерія. Але є ще одне поняття, котре є таким же широким і фундаментальним, — інформація. Ми маємо справу з інформацією на кожному кроці: в інформаційних технологіях, системах зв'язку, системах управління, у мовах, біологічних системах, в інформаційних системах живих клітин. Тому інформація правомірно вважається третьою універсальною та основоположною величиною...»¹.

Подібних висновків також дійшли Н. Вінер (один з основоположників теорії інформації та кібернетики), К. Штейнбух, І. Юзвішин та інші науковці. За їх оцінками, інформація — це інформація, вона ні матерія, ні енергія. Існуюча матерія та енергія хоча і становлять фундаментальні основи життя, але самі по собі не визначають принципової різниці між живими і неживими системами. Ця різниця, на їх погляд, визначається іншою фундаментальною основою — інформацією, властивою для всіх живих організмів.

Тобто мова йде про існування трьох фундаментальних величин — інформації, енергії та матерії, які становлять основу світобудови і мають бути базовими для сучасної науки.

2. Вкрай актуальною нині постає проблема вивчення феномену людини в контексті становлення і розвитку глобальної інформаційної сфери.

У зв'язку з цим заслуговують на увагу висновки вчених про те, що найскладнішою інформаційною системою в сучасному світі є людина, щоденний обсяг інформаційних процесів якої, як свідомих (мова, інформаційно керовані свідомі дії), так і несвідомих (інформаційно керовані функції органів, гормональна система) у мільйон разів перевищує обсяг усіх знань людства, зібраних у бібліотеках країн і народів світу. А молекули ДНК людини як носії інформації у 45 мільйонів разів ефективніші за новітні «високі» технології².

З огляду на викладене можна зробити висновок, що самою природою у сферу свідомого та несвідомого людини мають бути закладені унікальні можливості щодо сприйняття, вироблення, синтезу, аналізу

¹ Див.: Гитт В. Информация: третья фундаментальная величина [Электронный ресурс] : Тезисы докл. на 4-м Европ. Конгрессе по креационизму, 1990. – Режим доступа: [http:// www.creationism.org/crimea/text/23c.htm](http://www.creationism.org/crimea/text/23c.htm)

² Там само.

та використання інформації, а також механізми й запобіжники проти дії сучасним інформаційним засобам ураження та інформаційному насиллю.

Ці природні можливості людини, вважаємо, можуть бути активовані свідомо чи несвідомо самою людиною або соціальним середовищем, у якому вона перебуває. І саме на злам вказаних запобіжників інформаційному насиллю або їх блокування, за нашими оцінками, спрямовуються негативні інформаційно-психологічні впливи, у тому числі технології зомбування, нейролінгвістичного програмування людини тощо.

Тобто іншою актуальною проблемою в сучасних умовах глобалізації та зростання інформаційного насилля є забезпечення прав і безпеки людини в інформаційній сфері¹.

Слід зауважити, що проблема інформаційної агресії, деструкції й насильства належить до вкрай актуальних і важливих напрямів досліджень, що мають наукове, прикладне та суспільно-політичне значення. Науковий інтерес до теоретичної розробки руйнівного й агресивного начала в людині викликаний безпрецедентним зростанням інформаційного насильства в сучасних умовах і небаченими за своїми масштабами проявами людської агресії й жорстокості. Насильство існує у відкритих і закамфльованих формах в усіх сферах суспільного буття і має універсальний соціальний характер. Однак саме в інформаційній сфері його наслідки є вражаючими, оскільки провідна роль інформаційної складової діяльності людини над усіма іншими її формами й компонентами нині стає очевидною.

Насильство, його ідеологія і прояви, незалежно від конкретних спонукальних мотивів, є проявами культурної або соціальної патології. Рівень насильства може залежати від соціально-економічного стану суспільства, ступеня його політичної стабільності, соціально-психологічного самопочуття людей, ступеня розвитку інформаційної сфери суспільства тощо. Проблема усунення інформаційно-психологічного насильства із взаємодії людей є вирішальною для ліквідації або зведення до мінімуму інших форм насильства.

Ми, наша свідомість і підсвідомість, зазнаємо безперервного впливу дедалі зростаючих інформаційних потоків. За цих умов наші бажан-

¹ Див.: Дзьобань О. П. Інформаційне насилля та безпека: світоглядно-правові аспекти : монографія / О. П. Дзьобань, В. Г. Пилипчук ; за заг. ред. проф. В. Пилипчука. – Х. : Майдан, 2011. – 244 с.

ня є постійними об'єктами маніпуляції, а свобода нашої волі перебуває під загрозою.

Невидима діяльність з маніпуляції суспільною свідомістю змінила зовнішність світу й торкнулася практично усього людства. Якби свавілля й насильство не були обмежені моральними, релігійними, правовими та іншими нормами й механізмами, то неможливим було б існування ані суспільства, ані культури: світ людського буття перетворився би на хаос, безперервну війну всіх проти всіх.

Лише принципи й підходи, які виключають насильство як засіб вирішення будь-яких проблем, можуть створити в суспільстві умови, що показують насильство у його дійсному світлі — як збочення й відхилення від норм людських взаємин.

Із наведеного випливає головне завдання держави і права — сформувати ефективні законодавчі механізми та передумови своєчасного виявлення, запобігання, припинення чи локалізації реальних та потенційно можливих фактів (процесів) зовнішнього чи внутрішнього інформаційного насилля та негативних інформаційних впливів на свідомість людини.

Крім цього, актуальною постає проблема належного врегулювання юридичної відповідальності за вчинення злочинів та інших правопорушень в інформаційній сфері, насамперед тих, що створюють загрозу життю чи здоров'ю людини. Ця проблема, вважаємо, потребує комплексного наукового опрацювання.

3. Проблема забезпечення інформаційної безпеки в умовах глобалізації.

Рівень сучасних викликів і загроз в інформаційній сфері наочно підтверджує справедливість і виключну значущість положень ст. 17 Конституції України про те, що захист державного суверенітету і забезпечення інформаційної безпеки є однією з основних функцій держави і справою всього Українського народу.

Вкрай важливою в контексті інформаційної безпеки людини, суспільства і держави є проблема протидії інформаційним операціям та інформаційним війнам.

Для комплексного розгляду цих проблем у 2011 році за ініціативою НДЦПІ НАПрН України спільно з вітчизняними та іноземними партнерами — Національним інститутом стратегічних досліджень при Президентові України, Інститутом проблем реєстрації інформації НАН України, Центром інформації і документації НАТО та Інформаційним

агентством ЦК (Центр комунікацій) було проведено відповідні міжнародні наукові заходи¹.

За їх результатами слід звернути увагу на деякі ключові проблеми інформаційної безпеки:

- нині стрімко формується і розвивається глобальний інформаційний простір;

- в інформаційній сфері людства відбуваються революційні зміни і трансформації, які активізують нові глобальні виклики і загрози;

- більшість країн світу вже зіштовхнулася з кібертероризмом, кіберзлочинністю та іншими проблемами інформаційної безпеки;

- протягом останніх десятиліть спостерігається тенденція до поширення інформаційної агресії і насилля;

- набувають поширення агресивна реклама, спроби маніпуляції свідомістю людини, періодично проводяться інформаційно-психологічні операції;

- майже у 120 країнах світу (за оцінками американських експертів) ведуться розробки інформаційної зброї або її елементів (для порівняння — розробки зброї масового знищення здійснюються у майже 20 країнах);

- наслідки використання сучасної інформаційної зброї (згідно з висновками вчених та експертів Європейських країн, України, РФ і США) можуть бути зіставними із застосуванням зброї масового ураження;

- новітні виклики і загрози в інформаційній сфері становлять реальну загрозу безпеці людства та міжнародному правопорядку.

За нашими оцінками, які знайшли підтримку в ході вказаних міжнародних заходів, жодна держава світу в умовах інформаційної глобалізації не здатна самостійно забезпечити власну інформаційну безпеку.

Враховуючи зазначене, проблема інформаційного виміру колективної безпеки є вкрай важливою для більшості країн світу, які розвивають або формують інформаційні суспільства, у т.ч. й України. При цьому виникає низка системних проблем, що потребують наукового опрацювання, зокрема:

- перегляду принципів і механізмів міжнародних відносин та співробітництва в галузі інформаційної безпеки;

- пошуку балансу між правами людини та потребою суспільства і держави у забезпеченні інформаційної безпеки;

¹ Информационные технологии и безопасность: проблемы научного и правового обеспечения кибербезопасности в современном мире : материалы междунар. конф. – Киев : ИПРИ НАН Украины, 2011; Моделирование коллективной безопасности: информационный вимір : матеріали міжнар. круглого столу. – К. : НДЦПІ НАПрН України, 2011.

– міжнародно-правового визначення ключових понять в інформаційній сфері, зокрема, розмежування понять «інформаційна безпека» та «кібербезпека», «кібертероризм» та «кіберзлочинність» тощо;

– посилення міжнародно-правової відповідальності за використання в інформаційній сфері сил і засобів, які створюють загрози життю і здоров'ю людини;

– розробки сучасних моделей інформаційної безпеки.

4. Проблема комплексного розвитку науки та освіти в інформаційній сфері.

За результатами аналізу історії науки, в інформаційній сфері умовно можемо виокремити три основні групи наукових досліджень:

– проблеми розробки новітніх телекомунікаційних та інформаційно-комп'ютерних систем і технологій;

– світоглядні, соціокультурні та комунікаційні проблеми;

– проблеми становлення та розвитку новітніх інформаційних відносин, міжнародного і національного інформаційного права.

Тобто спектр фундаментальних і прикладних проблем інформаційної сфери включає гуманітарну і технічну складові.

Першою, як зазначалося, наприкінці ХХ ст. в Україні розпочала стрімко розвиватися технологічна складова інформаційної сфери (технічні науки), що було пов'язано з необхідністю науково-технічного забезпечення формування сучасних інформаційно-комп'ютерних систем та систем телекомунікаційного зв'язку. Нині в Україні ця робота проводиться усіма державними органами та органами місцевої влади і поєднується терміном «інформатизація». Її очолює і координує Державне агентство України з питань науки, інновацій та інформатизації, а також, у межах визначеної законодавством компетенції, Національна комісія з регулювання зв'язку та Державна служба спеціального зв'язку і захисту інформації України.

Гуманітарній складовій інформаційної сфери в Україні, на жаль, приділялося значно менше уваги, хоча проблема вивчення нових суспільних та інформаційних відносин, що виникають у сучасних умовах, є вкрай актуальною. Лише останніми роками цим питанням почали приділяти увагу деякі наукові установи і навчальні заклади, експерти і вчені.

У контексті зазначеного 2008 р. згідно з рішенням Вищої атестаційної комісії України було запроваджено новий напрям наукових досліджень «соціальні комунікації», який включає сім наукових спеціальностей: теорія та історія соціальних комунікацій (27.00.01); документознавство, архівознавство (27.00.02); книгознавство (27.00.03);

теорія та історія журналістики (27.00.04); теорія та історія видавничої справи (27.00.05); прикладні соціальні комунікації (27.00.06); соціальна інформатика (27.00.07).

За цих умов юридичні науки мають здійснювати комплексні розробки, які стосуються гуманітарної і технічної складових розбудови інформаційного суспільства та проблем інтеграції України у світовий інформаційний простір. Нині це завдання покладається на нову галузь юридичної науки — інформаційне право, яке згідно з рішенням ВАК України віднесено до наукової спеціальності 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Надалі, за нашими оцінками, у міру становлення інформаційного суспільства та реалізації завдань інтеграції України до світового інформаційного простору може виникнути потреба виділення інформаційного права в окрему наукову спеціальність у галузі юридичних наук. Втім це питання потребує окремого розгляду.

З огляду на висвітлені тенденції становлення науки актуальною постає проблема розвитку вищої освіти в інформаційній сфері¹, у т. ч. підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації, за наявності яких, особливо в гуманітарній сфері, Україна суттєво відстає від провідних країн світу. За нашими оцінками, вказана проблема потребує окремого комплексного опрацювання. Для започаткування цієї дискусії вважаємо за доцільне провести «круглий стіл», який можуть ініціювати Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» і Науково-дослідний центр правової інформатики НАПрН України за участю представників заінтересованих державних органів, закладів та установ України.

5. Системні проблеми становлення інформаційного законодавства України.

З початку 90-х років минулого століття, після проголошення державної незалежності, в Україні розпочалося активне формування національного інформаційного законодавства. За цей час прийнято значну кількість законів та інших нормативно-правових актів (понад трьох тисяч), що дозволило врегулювати найбільш важливі норми інформаційних відносин та інформаційної діяльності.

Зокрема, нині інформаційні відносини в Україні регулюються низкою системоутворюючих нормативних актів: Конституцією України,

¹ На важливості цього питання також акцентувалася увага у червні 2011 р. у ході засідання Президії НАПрН України, зокрема, у виступі Президента НАПрН України академіка В. Я. Тація.

законами України «Про інформацію», «Про мови», «Про науково-технічну інформацію», «Про телебачення і радіомовлення», «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», «Про бібліотеки і бібліотечну справу», «Про національний архівний фонд і архівні установи», «Про інформаційні агентства», «Про зв'язок», «Про національну програму інформатизації», «Про концепцію національної програми інформатизації», «Про телекомунікації», «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», «Про захист персональних даних», «Про авторське право і суміжні права», «Про державну таємницю» тощо.

Водночас, як свідчить системний аналіз, у правовому регулюванні інформаційних відносин в Україні існує ряд організаційних, процесуальних та інших проблем, які потребують комплексного опрацювання, зокрема¹:

1) нормотворча діяльність в Україні часто здійснюється за відсутності загальнодержавної системності в інформаційній сфері, шляхом фрагментарного вирішення наявних проблем в окремих законах та підзаконних нормативних актах. Мають місце суттєві розбіжності щодо розуміння структури системи законодавства у сфері інформаційних відносин та підходів до її формування;

2) різні закони та підзаконні акти, що регулюють суспільні відносини, об'єктом яких є інформація, приймалися упродовж 20 років без достатньої узгодженості понятійно-категоріального апарату і застосовують ряд термінів, які є недостатньо коректними та неоднозначно сприймаються учасниками інформаційних відносин;

3) види інформаційної діяльності знаходяться в жорстких рамках того, що прописане в Конституції України (збір, зберігання, використання, поширення), хоча сучасний електронний простір (е-простір) визначає свої, принципово інші, види діяльності (обробка, введення, виведення, передача, компіляція, відображення даних та ін.);

4) процес нормотворення в інформаційній сфері нерідко здійснюється без належного узгодження з положеннями міжнародних і європейських правових актів. Значна кількість юридичних норм, які регулюють інформаційні відносини, розпорошена по різних законах та підзаконних актах і не узгоджена між собою;

5) через неузгодженість правового регулювання різні державні органи не виправдано примушують громадян надавати значну кількість довідкової інформації з різних установ. У результаті громадяни зму-

¹ Пилипчук В. Г. Проблеми становлення і розвитку інформаційного законодавства в контексті євроінтеграції України / В. Г. Пилипчук, В. М. Брижко // Інформація і право : наук. журн. – К., 2011. – № 1(1). – С. 11–19.

шені витратити багато часу на «ходіння» різними установами, щоб підтвердити правомірність виданих їм раніше документів або переоформити їх (оформлення комунальних платежів, пільг тощо), що також призводить до невиправданого зростання ресурсних витрат;

б) відсутнє спеціальне законодавче регулювання діяльності, пов'язаної із застосуванням Інтернету та інших телекомунікаційних систем у комерційних цілях і для надання послуг. Зазначене породжує соціальні конфлікти в інформаційних відносинах, а також істотно підвищує інвестиційні ризики і провокує відставання від темпів розвитку електронно-мережної економіки країни.

Реалізація вказаних та інших актуальних проблем, за нашими оцінками, видається неможливою без активної участі юридичної науки у формуванні державної політики в інформаційній сфері та розробці відповідних концепцій, стратегій і програм. Зазначене також має бути враховане в ході вирішення актуальної для України проблеми — систематизації національного інформаційного законодавства.

6. Із розгляду вказаних та інших проблем, що стосуються становлення й розвитку глобальної інформаційної сфери, формування інформаційного суспільства та інтеграції України у світовий інформаційний простір, комплексною постає проблема визначення пріоритетних напрямів правових досліджень в інформаційній сфері.

Ця проблема, за ініціативою або за участю Науково-дослідного центру правової інформатики з правами науково-дослідного інституту НАПрН України, активно обговорювалась наприкінці 2010 — у першому півріччі 2011 р. в ході низки загальнодержавних та міжнародних заходів за участю провідних експертів і вчених, представників Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, заінтересованих державних органів, установ та організацій¹.

При цьому було взято за основу:

– потреби становлення й розвитку інформаційного суспільства в Україні;

¹ Проблеми та пріоритети розвитку правової науки в інформаційній сфері: матеріали круглого столу. – К.: НДЦПІ НАПрН України, 2010; Інформаційне суспільство в Україні: глобальні виклики та національні можливості: матеріали круглого столу. – К.: НІСД, 2011; Інформаційне суспільство: право – інновації – бізнес: матеріали круглого столу. – К.: Академпрес, 2011; Информационные технологии и безопасность: проблемы научного и правового обеспечения кибербезопасности в современном мире: материалы междунар. конф. – Киев: ИПРИ НАН Украины, 2011; Моделирование коллективной безопасности: информационный вимір: матеріали міжнар. круглого столу. – К.: НДЦПІ НАПрН України, 2011 та ін.

– завдання, визначені Конституцією і законами України, що потребують реалізації в інформаційній сфері;

– Пріоритетні напрями розвитку правової науки на 2011–2015 роки, затверджені 24 вересня 2010 року Загальними зборами Національної академії правових наук України;

– рекомендації проведених конференцій, семінарів та круглих столів.

За результатами вивчення цієї проблеми вважаємо за необхідне зосередити подальші наукові дослідження в інформаційній сфері на таких основних напрямках:

1) проблеми теорії та історії інформаційного права (дослідження теоретико-правових основ становлення і розвитку інформаційного суспільства, актуальних проблем теорії інформаційного права, теорії і практики забезпечення прав і свобод людини і громадянина в інформаційній сфері, відповідного міжнародного та історичного досвіду);

2) правові проблеми інформаційної діяльності (дослідження актуальних суспільно-правових проблем інформаційної діяльності, розвитку інформаційного законодавства та імплементації норм міжнародного інформаційного права в законодавство України, юридичної відповідальності за злочини та інші правопорушення в інформаційній сфері);

3) проблеми системної інформатизації законотворчої діяльності (дослідження актуальних проблем правової інформатики, методології системної інформатизації законотворчої діяльності, розробка, впровадження і забезпечення підтримки інформаційно-аналітичних підсистем е-парламенту та е-уряду, як складових інформаційного суспільства, електронних систем і баз даних у галузі держави і права);

4) правові проблеми інформаційної безпеки (дослідження викликів і загроз національній безпеці в інформаційній сфері та міжнародно-правових проблем інтеграції України у світовий інформаційний простір, актуальних правових проблем забезпечення безпеки людини, суспільства і держави в інформаційній сфері).

Саме на вказаних пріоритетних напрямках наукових досліджень планується надалі зосередити зусилля Науково-дослідного центру правової інформатики з правами науково-дослідного інституту НАПрН України.

Водночас з метою подальшого розвитку та координації правових досліджень в інформаційній сфері згідно з рішенням Президії НАПрН України від 30.06.2011 № 78/10 у складі Відділення державно-правових наук та міжнародного права НАПрН України було створено Координаційне бюро з інформаційного права та інформаційної безпеки, забезпечення діяльності якого покладено на НДЦПІ НАПрН України.

У цілому, за нашими оцінками, суть проблеми полягає у такому:

1) у сучасних умовах глобалізації країни світу розподілилися на держав — виробників інформаційних технологій, послуг та інформаційних ресурсів, а також на держави, які переважно є споживачами цих технологій і послуг;

2) у питаннях розбудови інформаційного суспільства, нормативно-правового врегулювання новітніх інформаційних відносин, а також створення необхідного наукового потенціалу Україна суттєво відстає від провідних країн світу;

3) кардинальний перегляд державної, наукової і науково-технічної політики в інформаційній сфері є важливою передумовою виживання і подальшого розвитку України як суверенної держави в сучасних умовах глобалізації, розбудови інформаційного суспільства та інтеграції у світовий інформаційний простір.

Слід також зауважити, що висловлені у запропонованій статті висновки і пропозиції є запрошенням до подальшої наукової дискусії щодо розвитку правової науки і науки загалом в інформаційній сфері. Надалі, вважаємо, пріоритетні напрями правових досліджень у цій сфері мають бути розглянуті на засіданні Координаційного бюро з інформаційного права та інформаційної безпеки і загальних зборах НАПрН України.

Пилипчук В. Системные проблемы развития правовой науки в информационной сфере

Рассмотрены системные проблемы становления и развития науки в информационной сфере, акцентировано внимание на трех фундаментальных величинах – информации, энергии и материи, проблемах развития информационного законодательства, обеспечения информационной безопасности, а также на приоритетных направлениях правовых исследований в информационной сфере.

Ключевые слова: информационное общество, информационная сфера, информационное право, информационное законодательство, информационная безопасность, права и безопасность человека.

Pylypchuk V. Systemic problems in the development of legal science in the sphere of information

Consider systemic problems of becoming and development of science in the information area, attention to the three fundamental values - information, energy and matter, which form the basis of the universe, the problems of information legislation and information security, priority areas of legal research in the information sphere.

Keywords: information society, information area, information legislation, information law, information security, law and human security.